Specialpedagogiska skolmyndigheten

2020-11-25 1 STY-2020/518

Helena Söderberg
010-473 55 43
Fredrik Malmberg
010-473 50 00

Till
Utbildningsdepartementet

Svar på remiss gällande Gemensamt ansvar (SOU 2020:33)

Sammanfattning

Specialpedagogiska skolmyndigheten ställer sig generellt positiv till de flesta av utredningens förslag och bedömningar som myndigheten ser kan främja en mer likvärdig utbildning. Den nationella likvärdigheten för elever med funktionsnedsättning blir sannolikt större med ett ökat statligt inslag. Utredningen föreslår ett stärkt kompensatoriskt inslag och reglering av resursfördelning för gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen också avseende ersättning till enskilda huvudmän. Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att detta förslag främjar mer likvärdiga studieförutsättningar.

Utifrån Specialpedagogiska skolmyndighetens målgruppers perspektiv är det vidare positivt att ta hänsyn till arbetsmarknadens behov eftersom det kan ge eleverna bättre förutsättningar för att etablera sig på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning. Myndigheten vill dock lyfta vikten av att även elevernas behov och vad de efterfrågar tillmäts vikt, eftersom det har betydelse för elevernas motivation att fullfölja utbildningen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att utredningen i högre grad skulle behöva synliggöra elever med funktionsnedsättningar. Myndigheten saknar förslag och bedömningar där funktionsrättsperspektivet, barnrättsperspektivet och jämställdhetsperspektivet beaktas, vägs emot andra perspektiv och vävs in i utredningens förslag i syfte att åstadkomma en mer likvärdig utbildning. Funktionsrättsperspektivet skulle exempelvis kunna beaktas vid utformningen av planeringsunderlag, vid framtagande av regionala ramar och vid samverkan mellan Skolverket, huvudmännen och andra berörda myndigheter. Om förutsättningarna för Specialpedagogiska skolmyndighetens målgrupp särskilt beaktas vid exempelvis framtagandet av planeringsunderlag för gymnasieskolan kan detta ge myndigheterna förutsättningar att ta fram nationell statistik för målgruppen. Specialpedagogiska skolmyndigheten noterar att sådan statistik saknas idag.

Specialpedagogiska skolmyndigheten saknar även gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna i flertalet av utredningens förslag och bedömningar. Det saknas också på flera ställen överväganden gällande varför exempelvis gymnasiesärskolan inte ska omfattas av förslaget. Myndigheten bedömer vidare att

utredningen inte har presenterat ett tillräckligt väl underbyggt underlag till stöd för slutsatsen att gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning inte ska omfattas av de regionala ramarna vid planering och dimensionering. Det saknas en tillräcklig analys av vilka risker det medför för eleverna i dessa skolformer att inte omfattas av samma regelverk som den övriga gymnasieskolan. Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att det är problematiskt för eleverna med tydliga gränsdragningar mellan gymnasiesärskolan och gymnasieskolan. Det finns visserligen ett större behov av individuella lösningar inom gymnasiesärskolan, men det är viktigt att ha ett inkluderande perspektiv på planering och dimensionering när det gäller såväl gymnasiesärskolan som särskild utbildning för vuxna. Det finns elever inom gymnasiesärskolan som läser kurser i gymnasieskolan.

Förslag 6.1 Utbud och dimensionering av gymnasial utbildning

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Specialpedagogiska skolmyndigheten befarar dock att arbetsmarknadens behov kan komma att överskugga individens behov och vill därför särskilt betona att huvudmännen och Skolverket behöver ta hänsyn till ungdomarnas efterfrågan och behov vid planering och dimensionering.

Förslag 6.1.2 och 6.1.3 Kommuner ska samverka för ett ändamålsenligt utbud och erbjuda all utbildning som anordnas av kommunerna inom samverkansområdet

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslagen. Specialpedagogiska skolmyndigheten anser dock att det saknas tillräckliga överväganden gällande varför eleverna i gymnasiesärskolan inte ska omfattas av förslagen och vilka risker det medför för denna grupp. Det finns elever på nationella program inom gymnasiesärskolan som skulle kunna gynnas av det bredare utbud av nationella program som kan erbjudas inom ett samverkansområde.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer visserligen att det för många elever är positivt att utbudet som eleverna har tillgång till breddas och att samverkansavtalen ska innefatta alla program. Myndigheten vill dock även betona att gymnasieskolan består av en bred grupp elever med olika förutsättningar där vissa istället missgynnas av ökade pendlingsavstånd och alltför stora skolenheter. Det finns exempelvis elever inom specialskolans målgrupp som behöver närhet till sin gymnasieskola och ett mindre sammanhang. Specialpedagogiska skolmyndigheten vill därför lyfta vikten av flexibla lösningar där skolorna utformas på ett sådant sätt att behoven för eleverna i myndighetens målgrupp beaktas. Specialpedagogiska skolmyndigheten förordar en universell utformning vid planeringen av vilka program som ska erbjudas vid respektive skolenhet och då skolenheterna dimensioneras, där funktionsrättsperspektivet särskilt beaktas.

Förslag 6.1.4. Möjligheten att delta i yrkesutbildning i regionalt yrkesvux inom samverkansområdet ska öka och Skolverket ska i sin fördelning av statsbidrag ta hänsyn till behoven på hela arbetsmarknaden

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslagen. Det är positivt för myndighetens målgrupper att företräde ska ges till sökande som har kort tidigare utbildning och en svag ställning på arbetsmarknaden om inte alla behöriga sökande kan antas till utbildningen.

Förslag 6.2.2. Enskilda huvudmän är en del av det regionala utbudet

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag och bedömning 6.3.1. Skolverket ska ta fram regionala planeringsunderlag om behovet av gymnasial utbildning

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget och delar bedömningen. Specialpedagogiska skolmyndigheten önskar delta vid planeringen av utbildningarna inom samverkansområdena för att kunna bidra till att utbildningarna utformas så att de är tillgängliga och tillgodoser behoven för elever med funktionsnedsättning. Representanter för myndighetens lokala samverkanskontor kan förslagsvis delta vid de regionala dialoger som Skolverket enligt förslaget ska föra med huvudmännen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att det är positivt att Skolverket ska samla in information om elevers efterfrågan och behov för att få underlag för att planera och dimensionera utbildningarna. Förslaget kan även ge Skolverket möjlighet att samla in nationell statistik och relevant information på gruppnivå om behov och förutsättningar för elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning. Specialpedagogiska skolmyndigheten ser att det finns ett stort behov av nationell statistik för att kunna följa upp måluppfyllelsen och studieförutsättningarna på gruppnivå.

Förslag 6.3.2 Stöd till huvudmän som anordnar utbildning inom gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Det är positivt att Skolverket ges i uppdrag att följa upp elevernas sysselsättning, eftersom det ger större möjligheter att erbjuda eleverna utbildningar som leder till etablering på arbetsmarknaden. Mot bakgrund av att komvux som särskild utbildning har undantagits från Skolverkets uppdrag att utforma planeringsunderlag saknar dock Specialpedagogiska skolmyndigheten någon analys av hur utbildningarna i komvux som särskild utbildning ska planeras och dimensioneras utifrån exempelvis gruppens etablering på arbetsmarknaden.

Specialpedagogiska skolmyndigheten vill också betona vikten av att Skolverket undersöker elevernas efterfrågan och behov på ett sätt som är anpassat för elever med funktionsnedsättningar.

Förslag och bedömning 6.3.3. Skolhuvudmännen ska rapportera sitt planerade utbud till Skolverket

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget och delar bedömningen. Specialpedagogiska skolmyndigheten saknar dock gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning i förslaget och bedömningen. Den publika databasen bör även innehålla utbildningserbjudanden i gymnasiesärskolan och i komvux som särskild utbildning för samtliga huvudmän.

Förslag 6.3.4 Huvudmännens information till ungdomar och vårdnadshavare om gymnasieutbildningarna ska förbättras

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Specialpedagogiska skolmyndigheten saknar dock gymnasiesärskolan i förslaget och bedömer att även eleverna inom gymnasiesärskolan har behov av information om utbildningens innehåll och inriktning mot arbetsmarknaden. Det är också viktigt att informationen tillgängliggörs för samtliga elever och vårdnadshavare på olika sätt, exempelvis på teckenspråk.

Förslag 6.3.5 Regionala branschråd ska bidra med information om arbetsmarknadens kompetensbehov

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Representanter för myndighetens lokala samverkanskontor kan delta vid dialoger mellan utbildare och arbetsgivare för att bidra till att elever med funktionsnedsättningar erbjuds utbildningar som är utformade efter gruppens förutsättningar och behov.

Förslag 6.4.1 En gemensam antagningsorganisation ska införas

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Specialpedagogiska skolmyndigheten saknar en motivering till varför gymnasiesärskolan har uteslutits från den gemensamma antagningsorganisationen och en analys av vilka risker det kan få för eleverna att förslaget inte omfattar gymnasiesärskolan. Myndigheten bedömer att även gymnasiesärskolan bör omfattas av den gemensamma antagningsorganisationen.

Förslag 6.6.1 Samverkansavtal ska omfatta all sammanhållen yrkesutbildning i komvux på gymnasial nivå

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Myndigheten saknar en motivering till varför komvux som särskild utbildning har uteslutits från förslaget och en analys av vilka risker det medför för de studerande att förslaget inte omfattar komvux som särskild utbildning.

Förslag 6.6.2 Skolverket ska besluta om regionala ramar för utbudet på gymnasial nivå

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 6.6.3. Gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå ska inte ingå i de nationellt beslutade regionala ramarna

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslaget. Specialpedagogiska skolmyndigheten instämmer visserligen i bedömningen att målgruppen för gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå har större behov av individuella och lokala lösningar än elever i gymnasieskolan. Förslaget är emellertid inte tillräckligt utrett för att myndigheten ska kunna tillstyrka att gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning lämnas utanför de regionala ramarna. I förslaget saknas bland annat en analys av vilka risker det skulle innebära för eleverna och de vuxenstuderande att inte omfattas av förslaget om en utökad statlig styrning. Utredningen redogör inte heller för hur kommunerna på annat sätt kan samverka regionalt vid planering och dimensionering av sina utbildningar i gymnasiesärskolan och komvux som särskild utbildning i syfte att tillgodose elevernas behov.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer vidare att det är problematiskt att utredningen gör tydliga gränsdragningar mellan gymnasieskolan och gymnasie-särskolan, trots att det finns elever som ligger i gränszonen mellan dessa två skolformer. Det finns elever som läser kurser i gymnasieskolan trots att de är mottagna i gymnasiesärskolan och det saknas klara gränser för elevers utbildningskapacitet och möjligheter att utvecklas och lära. Eleverna i gymnasiesärskolan riskerar att falla mellan stolarna och inte få lika goda förutsättningar och möjligheter att växa, lära och utvecklas efter sin egen förmåga om regelverket för skolformerna särskiljs. Det kan hindra eleverna i gymnasiesärskolan från att läsa kurser i gymnasieskolan.

Förslag 6.6.10 Utökade möjligheter att delta i yrkesutbildning i komvux

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 6.7 Skolverket ska förbereda införandet och utarbeta förslag kring ramarnas konkreta utformning

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Myndigheten saknar dock en analys av vilka risker det innebär för eleverna att gymnasiesärskolan utelämnas i förslaget. Specialpedagogiska skolmyndigheten noterar att utredningen exempelvis inte lämnar några förslag gällande hur Skolverket ska förbereda framtagandet av planeringsunderlag för gymnasiesärskolan.

Förslag och bedömning 6.8.1 Det finns fortsatt behov av statsbidrag för regionalt yrkesvux

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget och delar bedömningen. Lärlingsutbildning kan ofta vara ett bra sätt att genomföra yrkesutbildning för studerande med funktionsnedsättning. Det behöver finnas ekonomiska förutsättningar för att bibehålla ett välfungerande handledarskap för eleverna. Ur likvärdighetshänseende finns det på sikt ett stort värde i att säkerställa att det inte finns för många olika bidrag att söka för huvudmännen. Det är då naturligt att kommunerna ansvarar för finansieringen. Det förutsätter dock att regelverket är utformat så att tillgången till yrkesutbildning och välfungerande handledarskap för eleverna kan upprätthållas.

Förslag 6.8.3 Regionala branschråd ska ersätta yrkesråd

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Branschråd kan bidra till att skapa samförstånd mellan utbildarnas bildningsperspektiv och arbetsgivarnas praktiska yrkeskunskap vilket är positivt för eleverna.

Bedömning 6.9.2 Gymnasieskolans utbildningar bör utvecklas

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen. Specialpedagogiska skolmyndigheten saknar dock en motivering till varför gymnasiesärskolan har utelämnats från bedömningen.

Bedömning 6.9.3 Regionala antagningskanslier i komvux

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Förslag 7.2.2 Interkommunal ersättning för gymnasieskolans elever ska, liksom bidrag till enskilda huvudmän, utgå från budgeterade kostnader

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 7.2.3 Ett kompensatoriskt schablonbelopp ska införas i gymnasieskolan

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Specialpedagogiska skolmyndigheten vill betona att även funktionsrättsperspektivet och jämställdhetsperspektivet bör beaktas vid utformningen av ett kompensatoriskt schablonbelopp.

Förslag 7.2.4 Huvudmän ska arbeta aktivt för en allsidig social elevsammansättning vid sina skolenheter

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 7.3.1 och 7.3.2 Staten ska ansvara för ett nytt studiebidrag till eget boende som ska regleras i studiestödslagen

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslagen.

Förslag 7.3.3 Bidrag ska lämnas om motsvarande utbildning saknas på hemorten

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 7.3.4 Avstånd och restid till skolorten ska avgöra behovet av eget boende

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 7.3.6 Bidrag ska i vissa fall kunna lämnas även om motsvarande utbildning finns på hemorten.

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Myndigheten vill lyfta vikten av att en elev som är i behov av en tillgänglig skolmiljö på en annan ort ska kunna få bidrag för eget boende även om motsvarande utbildning finns på hemorten. Specialpedagogiska skolmyndigheten förutsätter att det undantag som i utredningen benämns *omständigheter i elevens skolmiljö* innefattar att eleven är i behov av en tillgänglig lärmiljö, såsom en särskilt ljudsanerad skola på en annan ort.

Förslag 7.3.9 Elever vid riksgymnasierna för döva och hörselskadade ska få boendekostnader täckta genom Rg-bidrag

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget. Det finns dock risker med att ha olika regler för statliga bidrag som utgår för gymnasieelever med olika typer av funktionsnedsättningar. Rg-bidraget omfattar mycket en begränsad grupp elever, då endast elever som studerar vid ett riksgymnasium för döva, hörselskadade och rörelsehindrade har rätt att söka detta bidrag hos Centrala studiestödsnämnden, CSN. Om det finns anledning att sammanföra olika former av bidrag för boende och hemresor för elever som studerar vid gymnasieskolan kan dock beaktas vid en kommande översyn av de olika former av bidrag som enligt förslaget ska administreras av CSN; såsom Rg-bidrag och studiebidrag till eget boende.

Sakkunniga har i detta ärende varit Eva Mogren, Sofia Serneke och Ann Oxenholt. Eva Klubb Degsell, Emelie Cramér-Wolrath och Lena Hammar har också varit med vid den slutliga handläggningen av ärendet. Föredragande har varit Helena Söderberg.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Fredrik Malmberg

Elektroniskt undertecknad av Fredrik Malmberg
Datum: 2020.11.26 09:59:42 +01'00'

Fredrik Malmberg

Generaldirektör